

מרכזי החוסן

כדגם של שת"פ בין ממשלה, רשות מקומית ומגזר שלישי

!! למחר כדי להיות ערוכים

פרופ' מולי להד – נשיא עמותת משאבים
סגן נשיא הקואליציה הישראלית לטראומה

Resiliency Centers as a cooperation model between
Government, Local Authority & the 3rd sector

Getting Ready for Tomorrow's Challenge

Prof Mooli Lahad PhD

President the Community Stress Prevention Center, Tel Hai Academic College

Vice President The Israel Trauma Coalition

- שאלת החוסן האזרחי עלתה במלוא עוצמתה בעקבות מלחמת לבנון ה-2
- התחושה הכללית היתה כפי שעולה ממחקרים ומדוחות (וינוגרד, ועדת הביטחון של הכנסת ועוד) שהעורף לא טופל כראוי לא על ידי הממשלה ולא על ידי הרשויות המקומיות
- המאמץ הממוקד מזה שנתיים להפיק לקחים וליישם מדיניות מוכנות בעורף עמד למבחן מוגבל במבצע עפרת יצוקה
- השאלה עדין האם ישראל ערוכה לאסון ומה יהיו הכלים להתמודדות כזו במונחים של חוסן אזרחי?

● בעשרים השנים האחרונות החזית האזרחית
הופכת חזית מרכזית – יריביה המרכזיים של ישראל
מפנים את עוצמתם הצבאית אל עבר 'הבטן הרכה'
של ישראל שהיא העורף.

Background: Rising importance of Home Front

Need: Victory on the Home Front

Strategy: 'Culture of Preparedness'

End Game: National Resilience

International Strategy for Disaster Reduction

● הגדרת אסון:

● אירוע חירום בסדר גודל כזה שהנזקים הן בנפש והן ברכוש (תשתיות, סביבתי וכד') לקהילה או לחברה הם בהיקף העולה על יכולתו של גוף (מדינתי או רשותי) לטפל בו באמצעות משאביו בלבד.

היכן מצויים הפערים ?

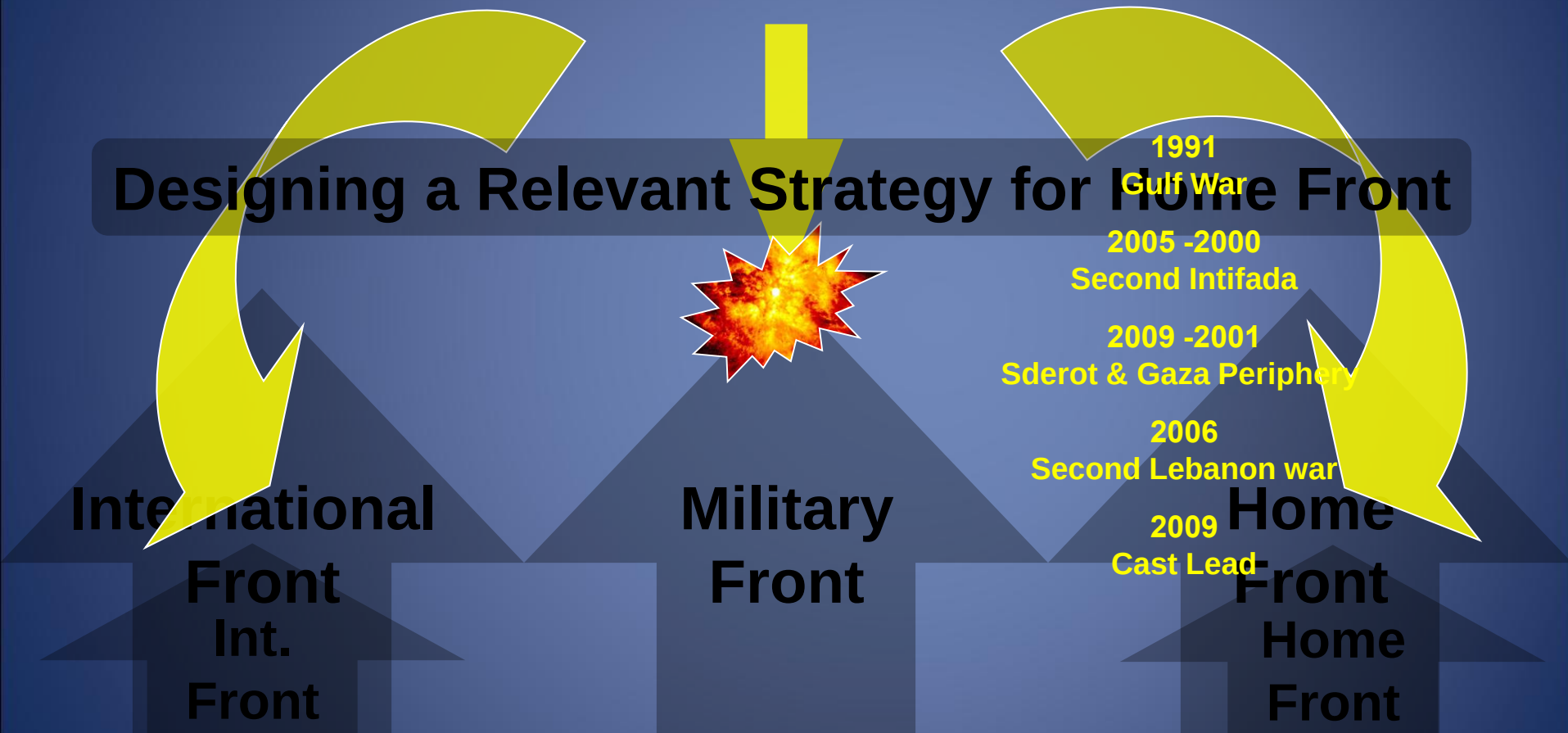
● הקטעים הבאים מצוטטים מתוך מסמך של מכון ראות במסגרת עבודת "עמידה איתנה" מסגרת תפיסתית למוכנות העורף שהוגשה לוועדת אילון בנובמ' 2008

Rising importance of Home Front

Israel's National Security (Tal, 1996)

"Almost total concession of civil resilience in favor of military superiority"

Designing a Relevant Strategy for Home Front

ישראל עלולה לחוות איום נוסף וחמור בעורף – המדינה אחראית על העורף

הרשויות זקוקות

לתמיכה והנחיה

קושי בהגדרת תרחיש ומענה

היקף צרכים גדול ממערך

המילואים

גם בעורף יש 'ניצחון'

אך לא היה איום אמיתי

חשיבותה של החזית האזרחית

גוברת

המציאות המשתנה

מלחמת לבנון השנייה, 2006

הרשות המקומית –

לבנת היסוד

מענה עפ"י תרחישים

המענה: סדיר + מילואים

מערך העורף

מבצע עופרת יצוקה הדגים

עדיפות מוחלטת

לחזית הצבאית

התפיסה השלטת

התיזה המוצעת

- כדי לנצח בחזית האזרחית יש להטמיע 'תרבות של מוכנות'
- שותפות בין מוסדות הממשלה הרשויות המקומיות והרשת האזרחית יוצרת את התשתית ל' תרבות של מוכנות'

ובכן : מה לא היה לנו במלחמת לבנון 2

- במקום תכנית : אילתור
- במקום צוותים אורגניים: מתנדבים
- במקום שפה משותפת: שפה מזדמנת ומתפתחת
- במקום אחריות מדינה: טוב לב של עמותות
- במקום שת"ף חברה/צבא: איש לביתו
- במקום ארגון פינוי: פינוי עצמאי, התנדבותי
- במקום הבנת תמונת מצב: תגובה אקראית ובלתי מבוקרת

- דו"ח מוכנות העורף בזמן המלחמה בלבנון קובע ... "הממשלה הזניחה את תושבי הצפון."
- אחת המסקנות המרכזיות עליהן מצביע הדו"ח: "רוב הכשלים במלחמה נבעו מחוסר ההבנה של המצב ומאי הפעלת נהלי החירום."

ממצאי מחקרי להד שחם שחם 2007, אשל קמחי 2007

מלחמת לבנון 2

- חוסר אמון במערכת המקומית והארצית
- תחושת פגיעות גבוהה
- פינוי- רק עם כל המשפחה, אחרת רוצים להישאר
- ציפיה לעזרה מהממשלה : כלכלית
- מהרשות, הערכות לחירום
- למרות האכזבה בלטה ציפייה לסיוע של השלטון המרכזי והמקומי

ממצאי מחקר להד שחם שחם 2007

ערבים	יהודים	כלל המדגם	
ישובים שהופגזו	ישובים שהופגזו	ישובים שהופגזו	
99	95	97	עירייה
98	95	97	ממשלה
88	93	91	פיקוד העורף
98	85	91	אגף הרווחה
98	48	70	ארגוני המתנדבים
88	49	66	התושבים בעצמם
72	24	45	שכנים
1	5	3	משטרה

המלחמה בצפון- מה היה לנו

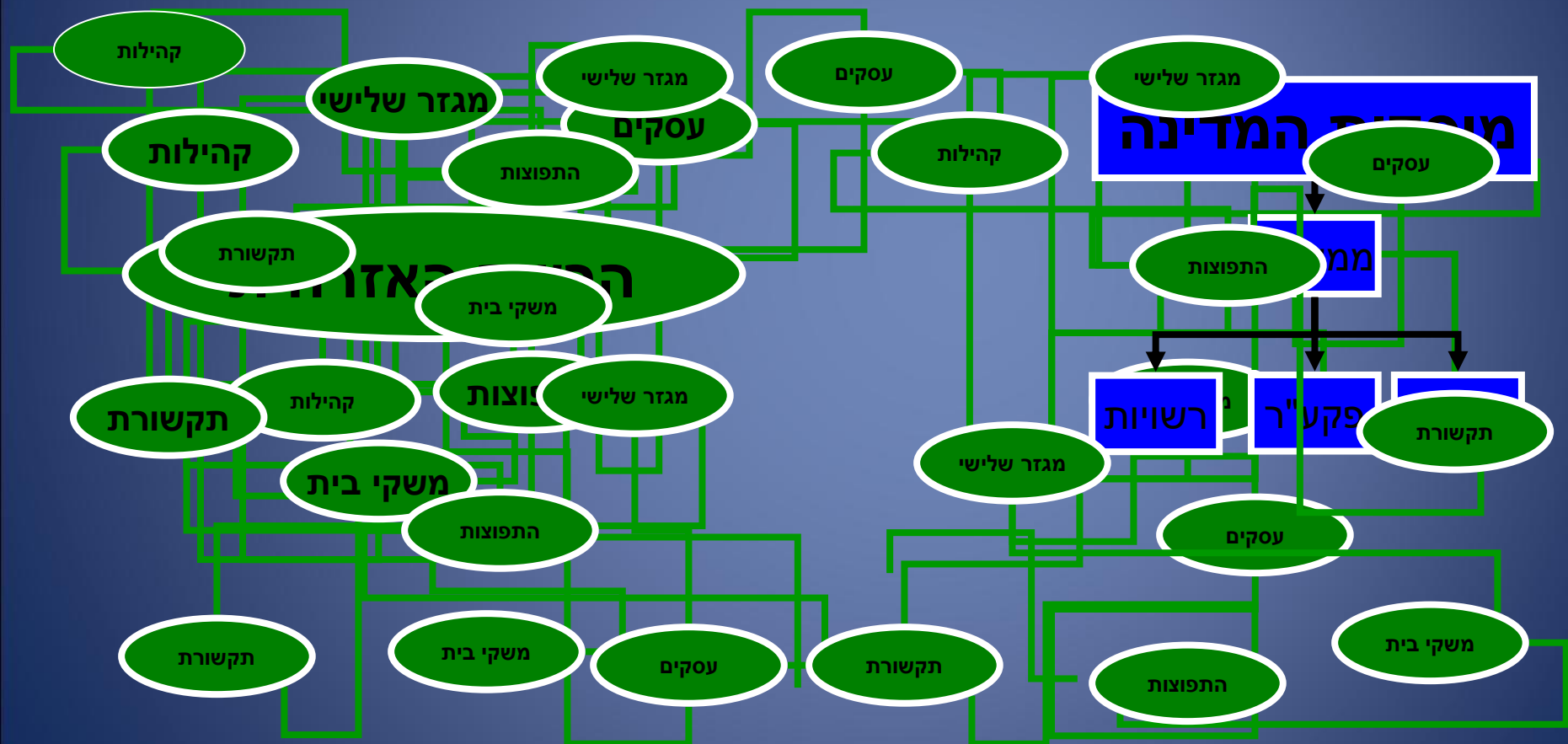
- התנדבות מדהימה: למילואים, לסיוע לתושבים, למתן שירותים חיוניים, לאירוח ולמענה לצרכים שונים
- התנדבות מקומית: מרבית הרשויות תפקדו עם קומץ עובדים שפועלים כמתנדבים יומם ולילה
- קווי סיוע נפשי ואחר

**כדי לענות על הפערים חייבים להציע מערכת משלבת
שתתן מענה לצרכי הקצה מתוך מבט-על (ממשלה),
בהכוונה תיאום וניהול מקומי (רשות) ובסיוע המגזר
האזרחי.**

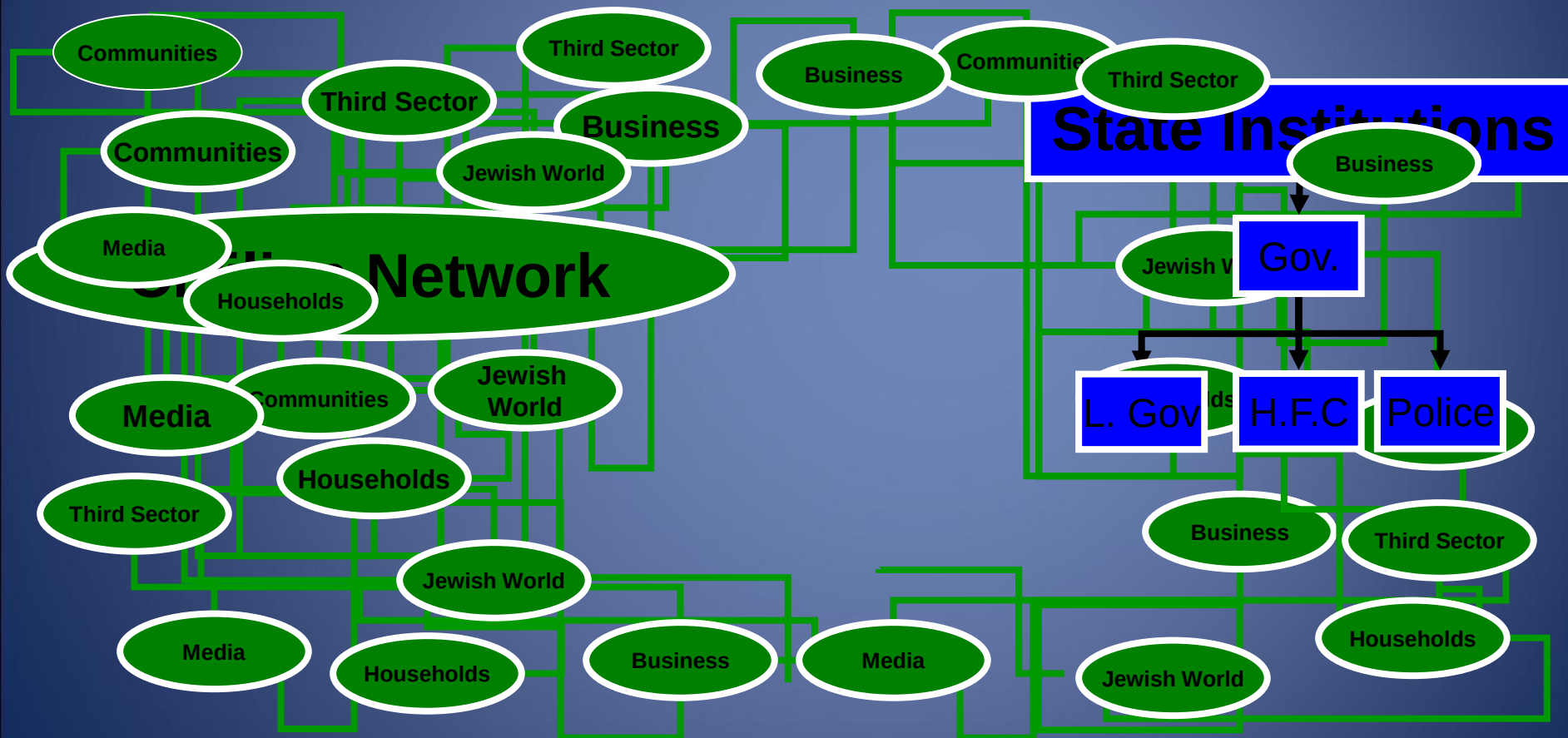
האתגר

**מענה לפער בין הצרכים ליכולות במצב של משבר לאומי
כרשת של יחידות קצה.**

A Vision for the Israeli Home Front

Thousands of nodes with core capacities to deal with emergencies

הזדמנות לבדיקה בזמן אמת "עופרת יצוקה"

המקרה של מרכז החוסן כמענה אסטרטגי
שילוב של ממשלה רשויות ומגזר שלישי

מהו חוסן קהילתי

● היכולת של הקהילה לנקוט פעולה מכוונת לשיפור היכולות האישיות והקולקטיביות של תושביה ומוסדותיה להגיב ביעילות על שינוי ביטחוני, חברתי או כלכלי ולהשפיע על מהלך החוסן והשלכותיו העתידיות על הקהילה.

● משרד הרווחה האגף לעבודה קהילתית

מרכזי חוסן שדרות ועוטף עזה

מענה קהילתי תחת אש

- הקמת 5 מרכזים בתחילת 2008 על בסיס החלטת ממשלה 746
- שדרות, אשכול, חוף אשקלון, שדות נגב, שער הנגב
- ועדת מעקב – משרד הבריאות, משרד הרווחה, קרן הידידות והקואליציה הישראלית לטראומה
- ועדת היגוי מורחבת – משרד החינוך, קליטת עלייה, גמלאים, ביטוח לאומי, פיקוד העורף
- בהקמתם הושקעו מאות שעות עבודה מול הרשויות לבניית התפיסה והדרכה של צוותים ע"י קואליציית החוסן והטראומה

משרד הבריאות
משרד הרווחה
המשרד לענייני
גמלאים

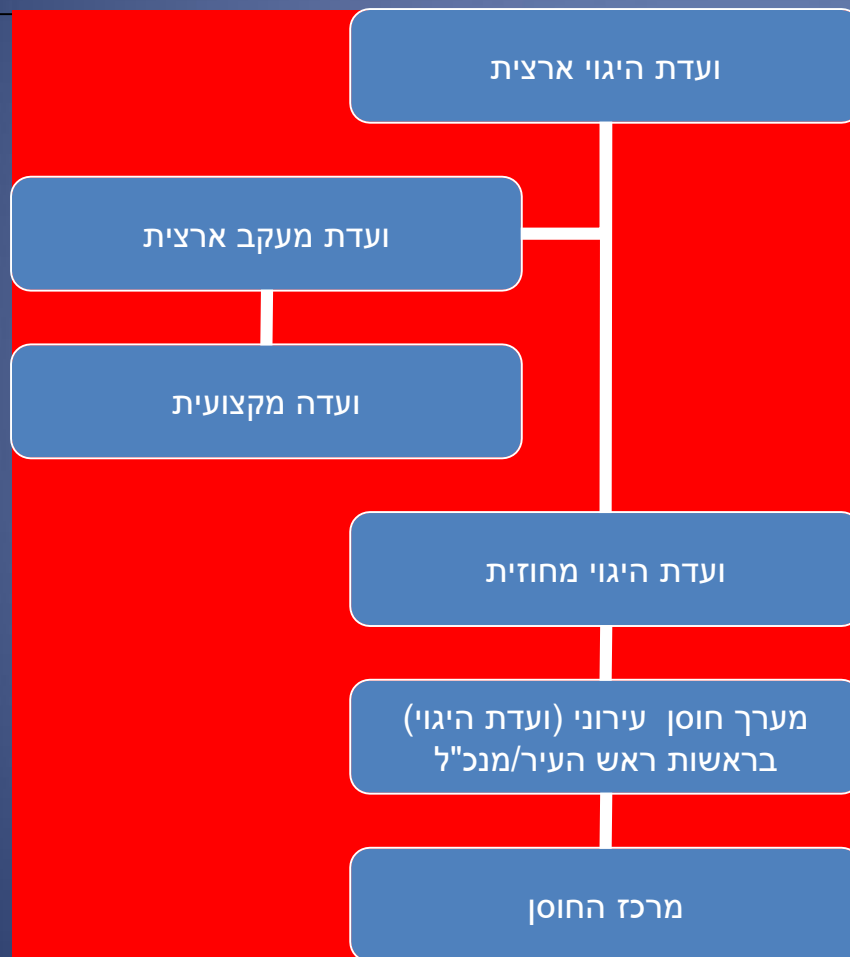
מה הוא מרכז חוסן

- כלי מקצועי-ארגוני המאפשר לרשות המקומית להיערך, לספק מענה לקהילה בשעת חירום.
- במקביל לחזק את חוסנה בתקופת רגיעה.

גישה מערכתית רב-מימדית

מבנה ארגוני רמה ארצית

מבנה ארגוני – רמה מקומית

מנהל מרכז

מנהל אדמיניסטרטיבי

אתר דחק

יחידה טיפולית

חוסן קהילתי

הכשרה ופיתוח
מקצועי

הישגי מרכזי החוסן בדרום 07-08

מעט מספרים : בשנה שחלפה במרכזי החוסן

- כ 480 ילדים קבלו טיפול נפשי פרטני (היקף 8640 שעות).
- כ 920 מבוגרים קבלו טיפול פרטני (16,560 שעות)
- ניתנו 1300 שעות עבודה טיפולית/תמיכתית קבוצתית לכ 1700 איש
- ניתנו כ 250 סדנאות הכשרה לאנשי מקצוע בהיקף של כ 4000 שעות
- ניתנו כ 120 סדנאות למורים (כ 2000 מורים וגננות) בהיקף של 4320 שעות
- הוקמו צוותי חירום ישוביים ושכונתיים בכל ישובי עוטף עזה ושדרות כ 1100 שעות לעשרות צוותים.
- מאות חוגים, מפגשי העשרה , הכשרה לאנשי מקצועות בריאות הנפש
- פתוח צוות רב מקצועי ברשויות

יישום מודל העמידה האיתנה בעפרת יצוקה

תקשורת

רווחה

משק כלכלי
ומגזר עסקי

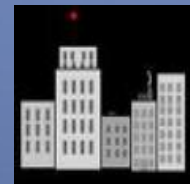
בריאות

מגזר שלישי

חינוך

רשויות
מקומיות

במקומות בהם ישנם מרכזי חוסן היה לרשות כלי ארגוני תפעולי
המסייע לתאם צרכים/התערבויות /סיוע/ התנדבות. ובכך
צמצום כניסה עצמאית ולא מתואמת צרכים של גורמי חוץ.

"עפרת יצוקה" – לקחים ראשוניים

- שיקום הנארטיב של הממשלה והרשות כלוקחות אחריות על התושבים.
- תיאום על ידי רח"ל ומשרדים ייעודיים.
- ניהול על ידי הרשות בסיוע משרדי הממשלה ובתמיכת המגזר האזרחי.
- דגם מוצלח לשת"פ ממשלה רשות מגזר שלישי

מרכזי החוסן: "עפרת יצוקה" – לקחים ראשוניים

- התחזקות הרשות המקומית : מנהיגות, מפגינה נוכחות, וגורמת להתייצבות.
- שותפות של שלושת המרכיבים בצוותי ההגוי ובניהול החירום.
- איתור צרכים , מיפוי וקבלת החלטות סדורה.
- הפעלת צוותי צח"י/צח"ש .
- הפעלה משותפת של מרכזי הדחק.
- תיאום סיוע והפנייתו לצרכנים.

מרכזי החוסן בדרום עפרת יצוקה

מספרים ראשוניים מבצע עפרת יצוקה

- 1124 איש קבלו טיפול אישי פנים אל פנים
- כ 10,000 שיחות טלפון
- כ 4000 ביקורי בית
- ניתנו כ 250 סדנאות הכשרה לאנשי מקצוע
- ניתנו כ 120 סדנאות לאנשי צחי לרבנים למסייעים ראשוניים (כ 750 איש)
- ליווי צוותי חירום יישוביים ושכונתיים בכל ישובי עוטף עזה ושדרות עשרות צוותים.
- מאות חוגים, מפגשי העשרה / הפגה, הכשרה לאנשי מקצועות בריאות הנפש
- ליווי הצוות הרב מקצועי ברשויות, ישיבות הפקת לקחים תוך כדי ואחרי.
- 27 סדנאות לעובדי מועצה
- סדנאות למדריכי נוער ומתנדבים
- 300 שעות של התערבות במפעלים ועסקים
- תיאומי אירוח ואוורור עם רשויות אחרות

הערות אזהרה

- המבצע לא ענה על קריטריון של משבר או אסון
- הכנה מאסיבית לקראתו- תרחיש אמת נמוך מתרחיש האיום.
- כוח אדם זמין ורב (עורף משרדי ממשלה ומתנדבים).
- היקף נזקי גוף נפש ורכוש נמוך מהמצופה.
- תקשורת מרוסנת.
- עדיין התאפשרה מדיניות של "שירות חדרים" .
- חוסר כלים לתיאום וניהול חירום : עיסוק בלוגיסטיקה

מסקנות מסכמות

בהנחה שאנו ניצבים בפני עידן של אי ודאות מתמשכת ואיומי טרור מתממשים, LIC וצורך להיערך למלחמות עורף

- ההבנה שההיבט ההתנהגותי חברתי מהותי לעמידות העורף
- הצורך במערך התערבות תמיכה ושיקום בהיבט התנהגותי מקומי/ אזורי / מחוזי המסוגל לתפקד גם בהיעדר או בהתעכב השלטון המרכזי
- מיקוד בכוחות מקומיים ובמתנדבים
- בניית ערכת מינימום מבוססת על מדדי אספקת שירותים מינימאלית ויכולת שרידה עצמית בכל תחומי החיים עד רמת המשפחה
- יצירת יכולת גמישה של מענה בתחום ההתנהגותי
- בניית יכולת של תקשורת מקומית במצבי אסון
- בניית מדדים לפיתוח "חוסן לאומי"

לאן פנינו?

- ניסוח תפיסת חוסן ארצית ותפיסת חוסן של הרשות המקומית שמתייחסת לכל הרמות מן הפרט דרך המשפחה הקבוצה הקהילה
- ביסוס הקונספט של מרכז או נאמן חוסן
- בניית סטנדרט מינימום להכנת רשות
- ביסוס המתודות להפעלה בהתאם לגודל ישוב/ והיבטים אתניים/ חברתיים /גיאוגרפיים
- חקיקה + תקצוב
- הדרכה + אכיפה
- מעקב הערכה תגמול ועיטור
- מערכת המתבססת על משרדי ממשלה קיימים ופעילים בתחום בשילוב רשויות אזרחיות והמגזר השלישי.

משאבים

תודה על ההקשבה
Thank you for your
attention

Please visit our web-site

היכנסו לאתר WWW.icspc.org